

Carl Hermann Hesse

Tema peab kasvama,
mina kahanema

Paide tohtri mälestusi

Saksa keelest tõlkinud Tiiu Relve

Tõlgitud käsikirjadest ja väljaannetest:

Carl Hermann Hesse

Biographie des Dr. Karl Hermann Hesse von ihm selbst verfaßt im Herbst 1863

HS.NZ.53.1.50; HS.NZ.53.1309,1; HS.NZ.53.1.51

Saksa kirjandusarhiiv, Marbach

Fritz Widmer (koostaja)

Hermann Hesses Großvater

Insel, Maini-äärne Frankfurt ja Leipzig, 2006

Marie Hesse

Ein Lebensbild in Briefen und Tagebüchern

Insel, Maini-äärne Frankfurt, 1977

Toimetanud Lauri Eesmaa

Korrektuuri lugenud Triinu Tamm

Kujundanud Maris Kaskmann

Toimetus tänab Ründo Mültsi Järvamaa muuseumist ja Ajakeskus Wittensteini.

Hermann Hesse, „Großvater Hesse“. Rmt: Hermann Hesse, *Sämtliche Werke in 20 Bänden*,

XII kd, *Autobiographische Schriften 2*. Toim. Volker Michels. © Suhrkamp, Maini-äärne

Frankfurt, 2003. Kõiki õigusi kaitseb ja haldab Suhrkamp Verlag Berlin.

© Tõlge ja järelsõna. Tiiu Relve ja Loomingu Raamatukogu, 2022

Kolleegium

Toomas Haug, Tiit Hennoste, Maarja Kangro, Lauri Kitsnik, Hasso Krull,

Maria-Kristiina Lotman, Ilona Martson, Mati Sirkel, Elle-Mari Talivee,

Marek Tamm, Jaak Tomberg, Udo Uiibo

Toimetus

Harju 1, 10146 Tallinn

Tel: 627 6425

E-post: LR@loominguraamatukogu.ee

Trükkinud Tallinna Raamatutrükikoda

ISSN 1406-0515

ISBN 978-9916-713-11-2 (trükis)

ISBN 978-9916-713-12-9 (epub)

Järva maakonnaarst Carl Hermann Hesse märkis oma mälestused üles mitmes jaos ajavahemikus 1863–1882/83, nende maht ületab kaugelt Loomingu Raamatukogu avaldamisvõimaluse. Nii põhineb käesolev mälestuste tõlge doktori pojatütre Adele Gunderti koostatud käsikirjalisel kokkuvõttel, mis on nagu mälestuste originaalkäsikirjadki hoiul Marbachis Saksa kirjandusarhiivis kirjanik Hermann Hessega seotud materjalide hulgas. Samale kokkuvõttele toetub ka mälestuste seni ainus raamatuversioon „Hermann Hesse vanaisa“ (*Hermann Hesses Großvater*, 2006), mille on koostanud Fritz Widmer, tehes kärpeid Gunderti kokkuvõttest ning lisades endale põnevaid lõike originaalkäsikirjast ja doktori minia Marie Hesse mälestustest. Tõlkesse olen toonud sisse Widmeri lisandused ja valinud juurde veel mõne katkendi originaalist ja Marie Hesselt.

Tiiu Relve

Biographie
des Dr. Carl Hermann Theop.
von demselben Verfaßter
1863.

Für seine Familie, und dessen,
Doch. für seine Gattin Frau
Adelle geb. Berg
und ihr gütlich zum Abschied
am 20. December 1863.

*Dr Carl Hermann Hesse
elulugu
temalt endalt sügisel
1863*

*Tema perekonnale ja eriti
tema kallile abikaasale
Adelele, sünd. von Berg*

*Kingitud temale sünnipäevaks
20. novembril 1863*

Biographie

des Dr. Karl Hermann Hesse
von ihm selbst verfasst
im Herbst 1863.

Für seine Familie u. besonders für seine
seine Frau Adele geb. von Berg
und ihr geschenkt zum Geburts-tage am
20. November 1863.

Mein liebes Weib, meine geliebten Kinder!

Du hast es längst gemerkt, dass ich Dir
diese Freunde machen möchte, u. was wäre nicht
mir lieber gewesen, als sie Dir längst zu bereiten.
Aber wir sind nicht Herren, weder immer Zeit noch
unser Kräfte. Sags man doch schon im gemeinen
Spruchwort: der Mensch denkt u. Gott lenkt. „Ich
weiß, Herr, des Menschen Sinn steht nicht in seiner
Hand. Der Mensch setzt sich wohl vor im reinem
Herzen, aber vom Herrn kommt, was die Fänge reden
soll. Befiehl dem Herrn deine Wege, er werden deine
Anschläge fortgehen.“ Jer. 16, 1

Wen bin ich endlich dazu gekommen, nachdem
ich oftmals angefangen u. tief es wieder liegen. Am
meisten hielt mich eine Ungewissheit ab, die ich selbst
daran habe. Ich verstehe nicht, Bücher zu schreiben,
alles ist mir zu weitläufig, zu oberflächlich, ich
bin ein Lese- und Rede-mensch. - Mir ist dem Ge-
dächtnis habe ich geschrieben, denn bis auf wenige
Briefe liegt mir nicht aufgeschrieben vor. Das kann

Kallis naine, armastatud lapsed!

Sa soovisid juba ammu, et valmistaksin sulle seda rõõmu, ja ma oleksin seda juba ammu meeeldi teinud. Aga me ei valitse oma aja ega jõu üle, ütleb ju tavaline kõnekäändki: „Inimene mõtleb, Jumal juhib“. „Ma tean, Issand, et inimese tee ei olene temast enesest“ – Jeremija 10, 23. Südamel on inimesel head kavatsused, aga selle, mida keel rääkima peab, annab Issand. Usalda oma tegemised Issanda kätte, siis sinu ettevõtmised edenevad.

Nüüd, pärast nõnda paljusid alustamisi ja poolelijätmisi, olen siis viimaks niikaugemale jõudnud. Enamasti hoidis mind tagasi mu enda suutmatus. Ma ei oska raamatuid kirjutada, minu jaoks on see kõik liiga laialivalguy, liiga pinnapealne, ma olen elu- ja kõneinimene.

Olen kirjutanud ainult mälu järgi, sest peale väheste kirjade ei ole minu käsutuses midagi kirjapandut. Esimese osa puhul pole sellest midagi, sest see on ju minu elukevade, minu nooruse lugu, ja maikuus ei olda nii kriitiliselt meelestatud kui sügisel ja talvel. Tulen teile nii-öelda külla üksinda, sellisena, nagu ma nooruses olin, ilma põhjalike selgituste ja tõestuseta, mida kavatsen küll anda teises osas. Selleks leidub mul ka pidevaid märkmeid, mida olen kõik need aastad (umbes 1834. aastast peale) kuni tänase päevani kalendrisse kirjutanud, aga mis on nõnda lühidad ja iseäralikud, et küllap ainult mina ise olengi võimeline neist aru saama ja neid kasutama, andku Jumal mulle selleks aega ning ka samapalju tervist ja vaimu. Nõnda kui on Tema meelega järele, olgu kiidetud Tema nimi. Ta on mulle väga palju armu ja õnnistust kinkinud ja mu elu imeliselt juhtinud, ja nii sisaldab see rikkalikku materjali uurimiseks, vaatluseks, äratundmiseks ja Jumala austamiseks, ja üksnes Tema on see, kellele siin au tuleb anda ja antakse. Ja ja olgu ka need ülestähendused tunnistuseks Jumala armust Jeesuses Kristuses Püha Vaimu toes, ja ärgitagu sind, kallis naine, ja kõiki teid, armastatud lapsed, üksnes ja ainult Jeesust Kristust otsima ja leidma, omaks pidama ja vajama, armastama ja austama elus ja surmas. Siis läheb teil hästi, nii nagu on hästi läinud minul, kes ma pole muud kui vaene vilets patune.